

Výnimočný stav na Slovensku – Kde sa končí štátna moc? Zhodneme sa na tom čo je vlastne výnimočné? A sú dnes politici zodpovednejší ako v minulosti?

Branislav Michalka

27. októbra 2020 ✝ Spoločnosť ✝ Koronavírus

Zabudnutá moc

Keď došlo v roku 1989 k zmene režimu a ľudia sa radovali, ako sa im statočným štrnganím kľúčov podarilo poraziť totalitný režim, panoval medzi nimi neurčitý pocit, nie reálna vedomosť, že teraz už budú „páni“ všetko konzultovať s ľudom (veď sa nás boja, inak by neutiekli!), a že donucovanie sa minimalizuje na najnutnejšiu možnú mieru, potrebnú pre chod štátu. Tento rok však priniesol potvrdenie výroku Carla Schmitta, že: „*Suverénom je ten, kto rozhoduje o výnimočnom stave.*“ Páni sa s nikým radiť nebudú.

V princípe na tom nie je nič zlé. Pokiaľ nastane výnimočná situácia, tak môžeme ako v starom Ríme uvažovať o diktatúre. Otázne je, čo všetko môže byť označené ako výnimočná situácia?

Ako vo všetkých sférach moderného života, aj tu narazíme na pascu interpretácie pojmov, ktoré sa v pluralitno-anarchickom kultúrnom a ideovom prostredí neustále relativizujú. Pri pokuse o stanovenie objektívneho rámca pohľadu zistia zainteresovaní, že vlastne nič objektívne nemožno stanoviť, pretože samotný liberálny systém uvažovania zničil objektivitu ako princíp. Absentuje spoločný a záväzný rámec nazerania základných vecí. Výsledkom je komický chaos, v ktorom napríklad neexistuje objektívne meradlo úspechu či neúspechu konania štátu, pretože každý považuje za „úspech“ štátu niečo iné. Niektorí aj jeho deštrukciu, v prospech záchrany takého množstva ľudí, ktoré by pri skutočnom vojnovom či výnimočnom stave, prenechali politici na starosť Bohu. Iní zase považujú za úspech štátu oslavnú zmienku v zahraničnej tlači.

Vo svete, kde neexistujú objektívne a nemenné pravdy (nielen nadprirodzené, ale ani prirodzené, napr. pohlavie), ale len názory s relatívnou hodnotou, je nutne relativizovaný aj výnimočný stav. Rozhorčovanie tých, ktorí sú najväčší propagátori anti-objektivismu, že niekto má iný „názor“ na výnimočný stav a pandémiu, je tiež len ďalším kamienkom do mozaiky nekončiacej grotesky liberalizmu.

Kultúrna vojna, vyvolaná liberalizmom, prináša stav permanentnej kultúrnej občianskej vojny. Vyhlásenie výnimočného stavu jednou zo strán kultúrnej vojny, nutne prináša odpor druhej. Každá zo strán má iný názor nielen na podstatu vecí, ale aj na to, čo to vlastne podstata je, či vôbec je, alebo dokonca na to, čo je to názor. Je za takýchto okolností možnosť nejakej zhody? A ak nie, tak čo bude nasledovať?

Ako vždy v histórii, keď končí možnosť zhody, aspoň na základných objektívnych pravdách, nastupuje sila. Tá, o ktorej si ľudia mysleli, že sladko spí pod nánosmi „*pravdy a lásky*“. A nastupuje aj u kovaných liberálov, alebo dnes práve u nich. Odrazu ľudia zisťujú, že premiér, vláda a prezident (ka) Slovenskej

republiky majú moc podobnú, ako akýkoľvek iný diktátor, ak sa ju rozhodnú použiť. To, čo môžu urobiť je v zásade presne to isté, ako to, čo mohol legálne urobiť Mussolini, Hitler, Churchill či Roosevelt počas vojny. Slová Carla Schmitta sa dokonale potvrdzujú. Samozrejme je tu otázka do akej miery sa rozhodnú svoju šťastlivo objavenú „suverenitu“ použiť, využiť či zneužiť.

Núdzový stav alebo výnimočný stav?

Média s podozrivým puntičkárstvom rozlišujú medzi tým, či vláda vyhlásila výnimočný stav alebo núdzový. Obidva „stavy“ sú článkami toho istého *Ústavného zákona č. 227/2002 Z. z.: O bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu*. O núdzovom stave pojednáva čl. 5 a o výnimočnom stave pojednáva čl. 4. Pre občana však nie sú podstatné právnické kľučky a nuansy medzi núdzovým a výnimočným stavom, ale to, aké právomoci dáva vláde a politikom vyhlásenie každého z týchto stavov.

Keď sa pozrieme do zákona, tak zistíme, že v oboch prípadoch sa jedná o takmer rovnaké možnosti. Rozdiel spočíva predovšetkým v určení príčiny, kvôli ktorej je stav vyhlásený. Pri výnimočnom stave sa prihliada viac k ozbrojenému konfliktu a násiliu (teroristický útok, rabovanie, násilné nepokoje) a núdzový stav prihliada viac k zdravotným, živelným a prírodným katastrofám.

Obmedzenia môže vláda v oboch prípadoch použiť takmer rovnaké a preto sa pri posudzovaní dopadov vyhláseného stavu na slobody a práva občanov, môžeme pridržať zavedeného politologického pojmu – výnimočný stav a nikomu tým neukrídime.

Ako nás môžu obmedziť?

Uvedme tie podstatné obmedzenia, ktoré sa nachádzajú v oboch možných stavoch a uvidíme ako ďaleko môže vláda zájsť. Zoradme si ich vedľa seba, s tým, že každé označíme značkou stavu, ku ktorému prináležia:

obmedziť nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia núteným pobytom v obydlí alebo evakuáciou na určené miesto (VS)

obmedziť nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia evakuáciou na určené miesto (NS)

uložiť pracovnú povinnosť na zabezpečenie zásobovania, udržiavania pozemných komunikácií a železníc, vykonávania dopravy, prevádzkovania vodovodov a kanalizácií, výroby a rozvodu elektriny, plynu a tepla, výkonu zdravotnej starostlivosti alebo udržiavania verejného poriadku (VS)

uložiť pracovnú povinnosť na zabezpečenie zásobovania, udržiavania pozemných komunikácií a železníc, vykonávania dopravy, prevádzkovania vodovodov a kanalizácií, výroby a rozvodu elektriny, plynu a tepla, výkonu zdravotnej starostlivosti, udržiavania verejného poriadku alebo na odstraňovanie vzniknutých škôd (NS)

obmedziť nedotknuteľnosť obydlia na ubytovanie evakuovaných osôb (VS)

obmedziť nedotknuteľnosť obydlia na ubytovanie evakuovaných osôb (NS)

obmedziť slobodu pohybu a pobytu zákazom vychádzania v určenom čase (VS)

obmedziť slobodu pohybu a pobytu zákazom vychádzania v určenom čase a zákazom vstupu na postihnuté alebo bezprostredne ohrozené územie (NS)

obmedziť alebo zakázať uplatňovanie práva pokojne sa zhromažďovať alebo zhromažďovania na verejnosti podmieniť povolením (VS)

obmedziť alebo zakázať uplatňovanie práva pokojne sa zhromažďovať alebo zhromažďovanie na verejnosti podmieniť povolením (NS)

obmedziť právo slobodne rozširovať informácie bez ohľadu na hranice štátu a slobodu prejavu na verejnosti (VS)

obmedziť právo slobodne rozširovať informácie bez ohľadu na hranice štátu a slobodu prejavu na verejnosti (NS)

Veľké manévry?

Vidíme teda, že možnosti obmedzovania sú v oboch prípadoch takmer identické. Ako sa dajú využiť v prípade, že dôjde k nejakým ďalším komplikáciám života na Slovensku alebo v Európe?

To, že si ľudia výnimočný stav stotožnili s pandémiou, neznamená, že neexistujú aj iné potenciálne situácie, ktoré môžu byť za výnimočný stav vyhlásené. Veľké testovanie nemusí byť zároveň len testovaním nakazenia vírusom, ale aj testom správania obyvateľstva a zisťovania, ako bude reagovať na vyhlásenie výnimočného stavu a obmedzenie osobných slobôd. Ukázalo sa, že väčšina obyvateľstva, pokiaľ pociťuje strach a neistotu, reaguje konformne a akceptuje aktuálnu pandemickú interpretáciu výnimočného stavu.

Predostrieme si inú situáciu, ktorá nie je až taká nereálna – masovú ilegálnu migráciu. Príde možno nová záplava migrantov, prenikne aj na naše územie, alebo sú migranti k nám priamo relokovaní z krajín prvého kontaktu. Dochádza k nepokojom a vláda vyhlasuje výnimočný stav. Môže byť použité obmedzenie slobody prejavu a zhromažďovania, to je samozrejmé, ale vláda má aj právo „*obmedziť nedotknuteľnosť obydlia na ubytovanie evakuovaných osôb*“. Potenciálne to môžu byť aj osoby migrantov, evakuované z utečeneckého tábora, kde nie je bezpečne.

Alebo môže nastať nová situácia „ohrozujúca zdravie“. Vírusy neustále mutujú a vznikajú, neustále ohrozujú zdravie občanov. Môže tak vzniknúť permanentné ohrozenie, ktoré sa môže cyklicky vracáť, ako to vidíme aj teraz, a ktoré predstavuje „*záchrannú brzdu*“, ale v inom význame, než ho stále používa premiér Igor Matovič. Túto záchrannú brzdu bude môcť štát zatiahnuť po novom vždy, keď sa mu bude zdať, že sa niečo na nás „*rúti*“. Vzhľadom na to, že príčinou môže byť momentálnych cca 150 úmrtí, navyše sprevádzaných ďalšími diagnózami, tak v reprízach sa ponúka nepreberné množstvo opakovaní súčasnej situácie. Stav, na vyhlásenie ktorého boli kedysi nutné vojnové konflikty alebo aspoň úmrtia počítané v tisícoch, sa teraz stáva možným už pri desiatke úmrtí, či dokonca pri hrozbe úmrtia.

Pretože občanov treba chrániť. Možno aj proti ich vôli. Pre ich dobro, pre záchranu nás. Ale ide skutočne o masu? Sú ohrozené skutočne masy? Alebo sa zaťahuje záchranná brzda v úplne inom zmysle a pre niekoho, kto zďaleka nepredstavuje dobro celku? Skúsme porovnať niektoré situácie, pri ktorých bol vyhlásený na Slovensku celoplošný výnimočný stav v minulosti, alebo obmedzenia slobôd pohybu a zhromažďovania, so súčasným stavom.

Príčina: vojnový stav

Väčšina obmedzení slobôd pohybu a zhromažďovania, či vyhlásenie výnimočného stavu, bolo spojené na Slovensku s vojnovým stavom.

1919 – vznik Česko-Slovenskej republiky v roku 1918 bol sprevádzaný dozvukmi I. svetovej vojny: ozbrojené zrážky, vpád maďarských bolševikov, nedostatok potravín a rabovanie. 25. marca 1919 vyhlásil Vavro Šrobár, poverený plnou mocou pre Slovensko stanné právo, čiže výnimočný stav. Po vpáde maďarských komunistov bolo Slovensko fakticky vo vojnovom stave. Oficiálne bolo mŕtvych vyše 800 československých vojakov, 2830 ranených, 1942 nezvestných. Počty mŕtvych civilov sa počítali na stovky.

1939 – vyhlásenie výnimočného stavu (tzv. Homolov puč) sa javí zo spätného pohľadu ako súčasť udalosti sprevádzajúcich II. svetovú vojnu. Išlo o akciu pražskej centralistickej vlády, ktorá chcela obmedziť autonómiu Slovenska. Sled udalostí: obsadenie Rakúska a Sudetskej oblasti, mobilizácia v roku 1938, Malá vojna s Maďarskom, následná vojna s Poľskom a pokračujúce konflikty, zmiernujú možnú výstrednosť vyhlásenia výnimočného stavu, aj keď nesúhlasíme s jeho zdôvodnením a aktérmi. Doba bola v podstate vojnová.

1941 – 1945 – obmedzenia súviseli s účasťou Slovenska vo vojne, čiže Slovensko bolo vo vojnovom stave. Počet obetí II. svetovej vojny na Slovensku sa odhaduje na cca 200 000 – 250 000.

1968 – k oficiálnemu vyhláseniu výnimočného stavu legitímnou vládou nedošlo ale vzhľadom na to, že okupačné vojska zaviedli svoje pravidlá a obmedzenia, môžeme o výnimočnom stave hovoriť. Na území ČSSR sa vtedy nachádzalo pol milióna okupačných vojakov a ich vojenská technika. Dochádzalo k stretom, násilným akciám, boli mŕtvi s dodnes presne nezisteným počtom. Celá krajina bola v auguste 1968 na pokraji potenciálneho vnútorného konfliktu.

K celoplošnému zákazu vychádzania a pohybu naopak nedošlo na Slovensku ani v roku 1969 počas pandémie Honkongskej chrípky, ktorá odhadom usmrtila vo svete 1 – 4 milióny ľudí a tiež nie v roku 1918 – 1920, keď Španielska chrípka usmrtila odhadom 20 – 50 miliónov ľudí. Príčinou vtedajšieho výnimočného stavu na Slovensku, boli vojensko-politické udalosti opísané vyššie. Tento výnimočný stav však nezahrňal zákaz vychádzania z domu počas dňa.

Doba nových a lepších politikov?

O čom však svedčí tento výnimočný humanizmus súčasných politikov, chvejúcich sa o zdravie občanov, v ére, ktorá dokáže splachovať umelo potratené deti do kanála po státisícoch? Máme veriť tomu, že politici a vládcovia už nie sú ochotní a schopní obetovať niekoho (vojakov či občanov) kvôli záujmom štátu, alebo aj záujmom vlastným?

Hovorí sa nám často o konšpiračných teóriách. Ak si však dobre spomínam, tak to bol práve americký Hollywood, ktorý už od 30. rokov chrlil „konšpiračné“ filmy, zobrazujúce skorumpovaných politikov, ochotných pre svoje osobné záujmy obetovať svojich spoluobčanov. Titulov by bolo nepreberné množstvo. Podľa dobových kritérií tému ešte zľahčovali. Máme teda práve dnes veriť tomu, že to, čo bolo považované ešte pred niekoľkými desiatkami rokov za politický štandard – konšpirácia, manipulácia, podvody a korupcia – je práve dnes zázrakom odstránené? Pri pohľade na morálnu úroveň dnešnej doby o tom musí

zapochybovať každý, kto si uchoval zdravý rozum.

Ak nám teda politici hovoria, že situácia je výnimočná, tak nemusia klamať. Skutočne je výnimočná a stav, ktorý vyhlásili je dokonalým obrazom tejto situácie, v ktorej sa dejú veci takým spôsobom a v takom rozsahu, ako sa z podobných príčin nikdy nediali.

Strata ilúzií však môže byť oslobodzujúca. Pod plášťom demokracie sa driemajúca suverenita prihlásila k moci. V tom by nebol problém. Problém nastáva so zdôvodnením. Kladivo zostáva vždy kladivom. Pokiaľ je to morálne dovoľený nástroj, tak sa dá použiť. Podstatné ale je kto ho chytí, ako ho uchopí a na čo ho použije. Kritérium sa nachádza mimo nástroja. A kritérium pre súčasný výnimočný stav je z hľadiska dejinných skúseností a praxe také chabé, že výrok známeho katolíckeho žurnalistu Christophera Ferraru: „*Ludia sa raz budú strašne hanbiť za to, čo robili počas Covidu*“, vyznieva ako ľahko naplniteľné proroctvo.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/vynimocny-stav-na-slovensku-kde-sa-konci-statna-moc-zhodneme-sa-na-tom-co-je-vlastne-vynimocne-a-su-dnes-politici-zodpovednejši-ako-v-minulosti/>